

NOTAT

Utarbeidet av: Natur og Samfunn AS v/Iris Ringstad og Håkon Fjeld

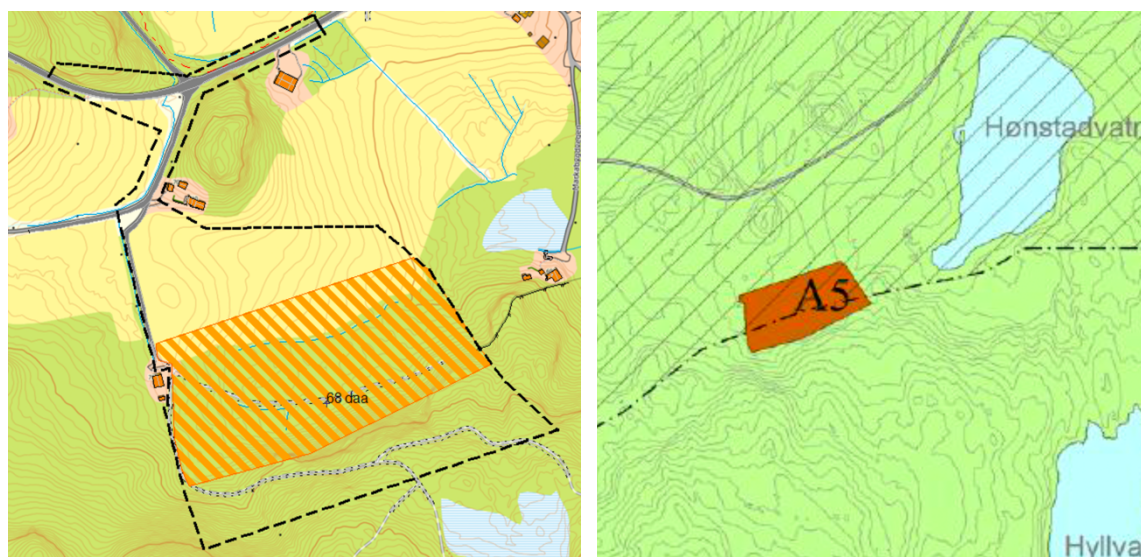
Dato: 10.12.2022

Tittel: Kartlegging av naturverdier, samt konsekvensvurdering ved etablering av deponi ved Buåsen, i Malvik kommune.

Innledning

I forbindelse med ønsket etablering av et deponi for rene masser ved Buåsen i Malvik kommune (figur 1), har Natur og Samfunn AS gjennomført en kartlegging av naturverdiene i planområdet, 05.08.2022. Planområdets areal er på ca. 68 daa, mens selve deponiets areal er anslått til ca. 29 daa.

Området ble kartlagt i sin helhet av Natur og Samfunn på oppdrag for Miljødirektoratet, i 2020. Dette ble da gjort etter Miljødirektoratets instruks av terrestriske Naturtyper, etter NiN-systemet. Det er derfor ikke gjort ny naturtypekartlegging i forbindelse med dette oppdraget. I stedet er det gjort en supplerende kartlegging med fokus på rødlistearter og fremmedarter, samt at områdets betydning for fugl og vilt er vurdert. Kartleggingen ble gjennomført på oppdrag for Pro Invenia. Notatet presenterer resultatene fra dette arbeidet.

Figur 1. Kart t.v. viser avgrenset planområdet på ca. 68 daa, med 29 daa skravert areal, tiltenkt planlagt deponi. Kart t.h. viser planområdets beliggenhet og nærhet til Hønstadvatnet.

Metode

Området er tidligere kartlagt etter miljødirektoratets veileder, som benytter seg av metodikken Natur i Norge (NiN), for å beskrive et utvalg av ulike naturtyper. I forbindelse med dette oppdraget har derfor fokuset vært å kartlegge øvrige naturverdier, herunder dokumentere eventuelle rødlistede og fremmede arter, samt vurdere områdets betydning for fugl og vilt.

Registreringer

Generell beskrivelse av planområdet

Planområdet består i hovedsak av oppdyrka mark, skog og en eldre hogstflate (figur 2). Den eldre hogstflata ligger i et søkk, hvor en bekk renner fra sørvest mot nordøst (mot Hønstadvatnet). Området er i gjengroing, og det er mye oppslag av busker og mindre trær. Området er generelt preget av mye gras og urter. Det er forventet at hele dette området vil bygges ned som følge av tiltaket.

Skogen i sør er i hovedsak fattigere granskog, med mindre innslag av bjørk. Skogen ligger i hovedsak i hogstklasse 3 - ifølge Nibio Kilden er trærne ca. 35 år gamle, men noen trær er også noe eldre. En skogsvei deler skogen i to og vises som en mørkere linje i flyfoto i figur 2. Ca 2/3 av skogen nedenfor skogsveien vil bli bygget ned som følge av tiltaket.

Figur 2. Kartutsnitt over planområdet som viser at tiltenkt deponiområde (oransje avmerking) hovedsakelig består av hogstflater, samt et belte med ung skog i sør.

Naturtyper

Ingen naturtyper etter miljødirketoratet sin instruks er registrert innenfor planområdet.

Vegetasjon

Granskogen innenfor planområdet er delt i to av en skogsvei som går fra vest mot øst. Ovenfor skogsveien (sør for skogsvei) er granskogen fattig og kategoriseres i hovedsak som blåbærskog, med mose og blåbærelyng som dominerende arter i bunnsjiktet. Mindre partier er også noe rikere og ligger i kategorien svakt lågurt. Skogen nedenfor (nord for skogsveg) er forholdsvis tett og skyggefull og ligger i hovedsak innenfor kategorien svakt lågurt (figur 3). Skogbunnen domineres av et sammenhengende mosedekke, med typiske arter som etasjemose, berghinnemose og fjærmose. Blåbærlyng, tyttebær, fugletelg og enkelte urter som gjøksyre, tepperot og skogstjerne forekommer spredt. Det er mange trivielle sopparter i denne delen av skogen, med flere typer risiker (deriblant granmatriske, mørk kokosriske, rødbrun pepperriske, sotriske og svovelriske), ulike kremler, slørsopper, kantareller m.fl.

Figur 3. Skogen ovenfor hogstfeltet, med hogstfelt til venstre. Foto: Iris Ringstad.

Nedenfor skogen, i hogstfeltet (figur 4), er vegetasjonen frodig og frisk, dominert av gras og urter. Området er stedvis preget av kildevannspåvirkning med høyvokst vegetasjon av blant annet tyrihjelmskum og mjødurt. I mindre søkk er det vått og myrlendt, med arter som blant annet bukkeblad og sneller. Det er ellers mye oppslag av bringebærkratt, samt busker og små trær av bjørk, gran og gråor. I åpne områder er det spredt med urter, som firkantperikum,

skogstorkenebb, kvassdå, hvitbladtistel og tepperot. En gjengrodd traktorveg krysser området fra vest mot øst.

Figur 4. Hogstfelt i gjengroing, med mye gras og urter i feltsjiktet. Traktorvegen er preget av mer lavvokst grasvegetasjon. Foto: Iris Ringstad.

Det ble ikke registrert rødlistet flora innenfor planområdet, ei heller fremmede arter. Potensiale for rødlistede karplanter, sopp, moser og lav er også etter vårt skjønn lavt.

Fugl

Det er rapportert flere funn av rødlistet fugl i nær tilknytning til planområdet, deriblant flere observasjoner av gulspurv (VU), grønnfink (VU), granmeis (VU) og stær (NT). Alle disse kan typisk opptre i kantsoner mellom skog og dyrka mark og det er derfor stor sannsynlighet for at disse kan opptre i planområdet. I tilknytning til Hønstadvatnet er det også registrert observasjon av vipe (CR), samt flere observasjoner av horndykker (VU), fiskemåke (VU), sandsvale (VU), tårnseiler (NT) og taksvale (NT). Flere av de registrerte artene er også registrert hekkende/mulig hekkende, deriblant; horndykker (VU), gulspurv (VU), grønnfink (VU), stær (NT) og taksvale (NT). Hønstadvatnet er generelt et godt egnet habitat for vannfugl, og ved en kartlegging av viltverdiene i Malvik kommune, 2016, ble Hønstadvatnet trukket frem som «et av de rikeste ferskvatna for vannfugl i kommunen».

Både beslaglegging av areal og støy fra anleggsaktivitet kan påvirke fuglelivet ved Buåsen. Fugl er generelt spesielt sårbar under hekkeperioden, og dersom støyende aktivitet fører til gjentagende forstyrrelser, kan dette påvirke hekkesuksessen for flere arter. Man kan for

eksempel få lavere ungeproduksjon eller hekking avbrytes. På sikt kan arter slutte å benytte seg av området, noe som fører til direkte og indirekte tap av leveområder, som er den største driveren for tilbakegangen av fugler i Norge.

Spesielt kravfulle arter som f.eks. den registrerte horndykkeren (VU) ved Hønstadvatnet, er spesielt sårbar. Horndykkeren har hatt en negativ bestandsutvikling de siste 15 årene. Den har smale krav for hekkeplass (mht. vannspeil, pH og vegetasjon) og kun små forringelser kan derfor føre til at hekkebestanden på sikt vil utgå. Det er i dette tilfellet viktig at vannmiljøet blir ivaretatt for å unngå store negative påvirkninger på vannfugl. Støy vil i korte tidsperioder kunne påvirke fuglenes atferd (sprenging kan føre til at art trekker seg unna og legger seg i skjul i stedet for å ruge på egg eller spise osv.), noe som kan føre til redusert ungeproduksjon. Vi vurderer det likevel slik at kantvegetasjon og annen skog imellom tiltaket og vannet er av en slik karakter at man ikke forventer store endringer i fuglenes atferd ved Hønstadvatnet.

Vilt

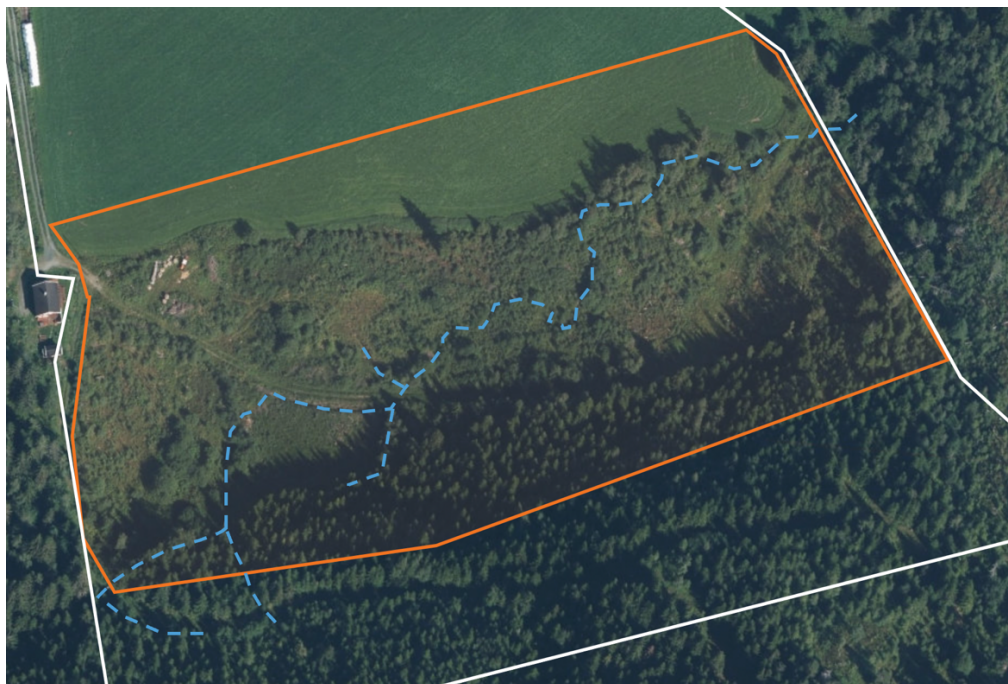
Både elg og rådyr er registrert i nærhet til planområdet. Kantsoner mellom skog og dyrkamark blir ofte benyttet av vilt. Hogstflater er også godt egnet for elg som beiter på løv og kvister i busksjiktet. Det ble også registrert beitespor etter elg i hogstfeltet. Landskapsøkologisk vil trolig ikke planens omfang/utstrekking føre til en fragmentering som er av nevneverdig betydning for klauvvilt.

Hønstadvatnet og bekk

Planområdet har avrenning til Hønstadvatnet, som på det korteste ligger ca. 200 meter øst for planområdet. I planområdet kommer det inn flere mindre bekkedrag fra sørvest, som samler seg og renner i nordøstlig retning mot Hønstadvatnet (figur 5). Bekken krysser traktorveg to ganger og ligger da i rør under vegen. Det er noe utfordrende å få oversikt over bekkeløpet, da kantsonen langs bekken stedvis er tett bevokst med busker og kratt. Det er likevel forsøkt gjengitt ca. beliggenhet og forløp av bekkeløpet i kart, figur 6. Bekken ligger ikke inne i vannnett.no.

Figur 5. Deler av bekken som ligger mer åpent til. Følger grøft langs traktorveg. Foto: Iris Ringstad.

Figur 6. Omtrentlig beliggenhet av bekkeløp.

Hønstadvatnet er tidligere kartlagt etter DN håndbok 13, som Rik kulturlandskapssjø, med verdi viktig. I vann-nett har Hønstadvatnet økologisk tilstand; moderat og kjemisk tilstand; udefinert. Vannforekomsten er påvirket av blant annet diffus avrenning fra tilgrensende fulldyrka mark. Det er risiko for avrenning til Hønstadvatnet, særlig på grunn av direkte vannføring via bekk til Hønstadvatnet. Det er da en generell risiko for økt tilførsel av næringsstoffer som følge av avrenning fra deponerte masser. Dette vil avhenge av hvilke typer masser som deponeres i området. Eventuelt søl og utslipp fra anleggsmaskiner utgjør også en forurensingsrisiko. Fordi Hønstadvatnet allerede er påvirket av diffus avrenning fra fulldyrka mark, vil skadelig avrenning fra planområdet kunne øke risikoen for ytterligere forringelser av vannforekomsten og/eller at miljømål om god økologisk tilstand ikke nås.

Forholdet til naturmangfoldloven §§8-12

§8 Kunnskapsgrunnlaget

“Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.”

Området er tidligere kartlagt etter miljødirektoratets veileder, som benytter seg av metodikken Natur i Norge (NiN). I forbindelse med dette oppdraget er det gjennomført en supplerende feltbefaring med fokus på kartlegging av naturverdier, herunder rødliste- og fremmedarter. Feltarbeidet ble utført 05.08.22, under gode forhold.

Det er ikke utført spesifikk kartlegging med hensyn til fugl og annet vilt, men tilfeldige observasjoner og/eller spor etter fugl/vilt er registrert ved befaring. Det er i tillegg også gjort en vurderinger av områdets potensiale og funksjonsverdi for fugl og annet vilt.

Totalt sett vurderes kunnskapsgrunnlaget som middels/godt med tanke på å vurdere konsekvensene av tiltaket.

§9 Føre-var-prinsippet

“Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.”

I naturen er det alltid en grad av usikkerhet. Eventuelle beslutninger kan derfor noen ganger ha uforutsette konsekvenser. I forhold til arealet ved Buåsen vurderes kunnskapsgrunnlaget som såpass godt at vi ikke mener det er behov for å vektlegge føre-var-prinsippet.

§10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

“En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.”

At natur bygges ned i raskt tempo anses i dag som en av de mest alvorlige miljøutfordringene vi har. Nedbygging fører til press på biologisk mangfold, og flere og flere arter og naturtyper føres opp på rødlisten.

Den samlede belastningen for fugl ansees generelt som lav til middels, da de fleste registrerte artene vil kunne finne egnede hekklokaliteter i nær tilknytning til planområdet. Likevel er det

slik at mindre areal generelt fører til mindre arter. Altså vil beslaglegging av areal og indirekte beslag gjennom støy/forstyrrelser ha en negativ påvirkning på fugl i nærområdet.

For den kravfulle arten, horndykkeren (VU), er det en viss risiko for tap av en hekkelokalitet. Horndykkeren har smale krav for hekkeplass (mht. vannspeil, pH og vegetasjon), og kun små forringelser som endrer disse forholdene kan føre til at hekkebestanden i vannet på sikt vil utgå. På grunn av artens smale krav, er belastningen generelt høy på denne arten, og alle negative konsekvenser for lokale bestander av horndykkere kan ha store innvirkninger på regionalt og nasjonalt nivå. Dersom hekkelokaliteten ved Hønstadvatnet går tapt som følge av tiltaket, ansees derfor belastningen som ganske stor for horndykkeren. Sannsynligheten er riktignok lav for at tiltaket vil føre til negative effekter på horndykker så lenge vannmiljøet ikke blir forringet. Mht. støy vil trolig kantvegetasjonen og annen skog imellom tiltaket og vannet være av en slik karakter at man ikke forventer seg store endringer i fuglenes atferd. Fordi tiltaket også er tidsbegrenset kan man anta at et eventuelt tap av en hekkelokalitet kan gjenopprettes etter endt tiltaksperiode.

Hønstadvatnet er allerede påvirket av diffus avrenning fra fulldyrka mark. Ved evt. avrenning fra planområdet, er det i verste fall økt risiko for ytterligere forringelser av vannforekomsten og/eller at miljømål om god økologisk tilstand ikke nås.

§11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og §12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

«Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.»

«For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»

For å begrense skade på vannforekomst vil det etableres rensebasseng for å tilbakeholde skadelig avrenning fra tiltaket. Det vil også etableres et overvåkingsprogram for å oppdage evt. endringer i vannmiljøet, slik at det kan settes inn nødvendige tiltak. Disse tiltakene er begge fastsatt i bestemmelsene. Kjemisk tilstand vil karakteriseres før oppstart for å gi datagrunnlag til å vurdere disse påvirkningene.

Det vil stilles krav til mottakskontroll av masser, samt også til oppbevaring av olje, kjemikalier og andre forurensende stoffer.

Driften vil tilpasses hekkeperioden for vannfugl ved Hønstadvatnet. For å bedre kunnskapsgrunnlaget av fugl, vil det kommende sesong, gjøres ytterligere undersøkelser knyttet til vannfugl og da særlig horndykkeren, i og ved Hønstadvatnet.

Avbøtende tiltak

Støy

Fordi planområdet på det nærmeste ligger i underkant av 200 meter fra Hønstadvatnet, er det viktig at man tar hensyn til fuglelivet her, særlig under hekkeperioden. Hekkeperioden er en særlig sårbar periode for fugl, og det anbefales at man unngår støyende aktivitet og forstyrrelser i denne perioden. Da hekketiden varierer fra art til art, er det her gitt en generell anbefaling basert på de rødlistede fuglene som er registrert hekkende/mulig hekkende i nærhet til planområdet. Perioden april-juli er generelt en aktiv hekkeperiode for flere fuglearter, slik at et støyreduserende tiltak i denne perioden vil gagne flere hekkende fuglearter, også de som ikke er rødlistet.

Kantvegetasjon

Opparbeiding og bevaring av kantvegetasjon vil være et godt avbøtende tiltak for å sørge for å bevare eventuelle hekkeplasser for arter som gulspurv og stær. Samt positivt mht. vannmiljø.

Vannmiljø

Ifølge vannforskriften § 4-6 skal tilstanden i en vannforekomst beskyttes mot forringelse, samt forbedres og gjenopprettes med sikte på god økologisk og kjemisk tilstand.

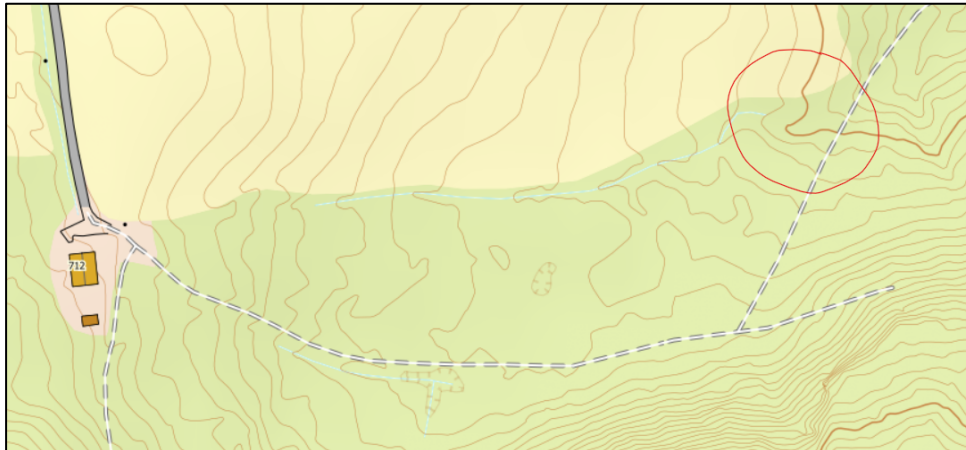
Det er risiko for avrenning til Hønstadvatnet, særlig på grunn av direkte vannføring via bekk til Hønstadvatnet. Det er da en generell risiko for økt tilførsel av næringsstoffer som følge av avrenning fra deponerte masser (avhengig av type masser).

Rensing av overflatevann

Ved å etablere en biologisk rensedam vil næringsstoffer kunne tas opp i biologisk materiale, som deretter med jevne mellomrom fjernes og deponeres der det ikke gjør skade. I dette tilfellet gjør beliggenheten at man ved å lage en avskjæringsgrøft også vil kunne fange opp forurensset vann fra landbruksområder, og eventuelt redusere totalbelastningen på Hønstadvatnet. For å gjøre dette bør det gjøres nærmere vurderinger og beregninger av renseseffekt før tiltaket settes i gang. Klarer man å hente ut mer næringsstoffer enn tiltaket i seg selv slipper ut, vil det kunne føre til en forbedring av Hønstadsvatnets økologiske tilstand.

Søl/utslipp fra anleggsmaskiner

Ved eventuelt søl/utslipp vil det være nødvendig å ha planer og utstyr som tar hånd om dette. Bruk av biologisk nedbrytbar olje til anleggsmaskinene er anbefalt for å minimere konsekvenser ved et eventuelt uhell. Det bør også til enhver tid være tilgjengelig absorbenter på stedet for opptak av eventuelt oljesøl. Maskiner og utstyr bør vedlikeholdes jevnlig og kontrolleres for å minimere sannsynligheten for at lekkasjer oppstår.

Figur 7: Forsenking i terrenget hvor det er forventet at noe av grunnvannet med eventuell avrenning kan fanges opp.

Bevaring av bekk

Om dagens bekkeleie skal overdekkes med masser, bør bekken reetableres på toppen eller kanten av deponiet når deponeringen avsluttes. Man bør da også opparbeide kantvegetasjon på begge sider av bekken for å legge til rette for økt naturmangfold.

Referanser

Artsdatabanken, 2021. Norsk rødliste for arter 2021.
<https://www.artsdatabanken.no/rodlisteforarter/2021>.

Artsdatabanken, 2018. Fremmedartslista 2018.
<https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>.

Artsdatabanken, 2018. Norsk rødliste for naturtyper 2018.
<https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>

Miljødirektoratet. Tjenesten Naturbase kart. <https://kart.naturbase.no>

Artsdatabanken, 2018. Tjenesten Artskart. <http://artskart.artsdatabanken.no/>.

Miljødirektoratet, 2021. Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NIN2. Veileder, M-1930/2021.

NVE. Tjenesten Vann-nett Portal. <http://Vann-nett.no>